

NORDISKA MUSEET: Etnologiska undersökningen

Landskap: Halland.Svar på ~~frågelista:specialfråga nr~~Härad: Himle.Amne: Gödestads socken. — Namnet Gödestad-Socken: Gödestad.(Orten där det nedan omtalade förekommit.)Meddelare: Carl A. Karlsson, Fack 53, Hayplinge.

Sagevännens namn, adress, födelseort och födelseår:

Gödestad.

I sydliggen tre landskommuner samt en stad i Halland utgöres slutleden i namnet av -stad (boplats — Bastad). Landskommunerna är Hunelad, Gödestad och Ärstad.

Enligt Joh. Rålén förde man namnet Gøthe (Gothi) ingå som förlag i namnet Gödestad.

Fornminnen.

Om socknens fornminnen skriver S. P. Bewell i Hallands Historia, etc. följande:

"Uti Gödestads socken har en av Hallands högsta stenstärdar, den över 10 almar långa Blummesstenen eller Göthriks-sten varit upprest, monumentet syntes då på betydligt avstånd, men det fäll 1815 omkull och vrakades under fallet på flera ställen. Att döma av den röta det

en klenas under grotta på fjära staven. Om detta är den plats den
innebräde på en åtihög (Kung Göttriks hög kallad) nära Gödestads
bro, så var det en åtihöll, men varde även hänta, att denna sten-
värd säsom en skyddsrelare varit begagnad. Av den här begrave-
ne Göttrik varde socknen fått sitt namn. Den icke långt häri från
belägna och på bröllornas dag, midsommars efter, icke förgäta
Göthrike eller Göttriks källa sambar varje år förenamnda dag omkring
sitt minne och volsmående vatten stora hopar av byggens ung-
dom. Här varades några stunder åt möjt, det undskjelliga färtäendet
för källans underkurer offrade här sin skärre, och liksom en marknad
hölls, där krogare och bagare ifrån det 3/4 mil häri från belägna Warberg
alltid infunne sig. En Idavallur eller domkrets, belägen helt nära
intill Göthrikshög men uti Grinnelhus socken, har även fått sitt
namning efter Göttrik och har således kallats Göthrikes ting.

Vidare förmadar Bezell att efter åtskilligt att denna färdem någon slags

befästning fanns i Gödestad, samt att haft före år 1818 på det så kallade Galgeberget vid Gödestads by tydliga lämningar syns efter uppgrävda vallar och murar.

Överlärares Hilding Svensson gör "I Halländsk Hembygd" (tryckt 1931) några utlåtanden rörande trakten sanninen. Jag vill sedan återge nägot av detta, han utgår här från trakten av Gödestads gamla kyrka med det närliggande Grimetons stationssamhälle, varavare bestämt, vid Gödestads kyrka.

Här ligger på åns södra sida i sistnämnda (Grimetons) socken en grusås — Broåsen — gömmande ett av landskapets mest kända och märkligaste fornlämningsområden, där såväl bron- som järnålderns bebyggelse sätta i sina gravhögar och stensättningar, och där man även kunnat spåra begravningar från stenåldern. Här finnes Göttriks hög med den 5 m. höga slummesten, domarringen Göttriks ring med Göttriks offerkälla nägra hundra m. därifrån, nu utdikad och knappast känd. Här påträffades också för ett femtantal år sedan vidare Göteborgs museum utförda grävningar en bronsåldersverkstad, den enda i sitt slag här i landet.

På norra sidan är ligger Galgeberget i Gödestads socken. På krönet, där i senare tider en galge stått, varav berget fått sitt namn, finnes en fornborg, och här och var på de högre backarna nedanför

finnes en fornberg, och här och var på de lägre backarna nedanför
är upplagda rösen, resterande om fåt bebyggelse under skilda tids-
epoker. Här byggde också de första kristna sin trettanhundratalskyrka
på en bergsmalle så nära vadstället eller bron, den gärna kunde
kommun.

Från ännu äldre tider minner en realkista, som hittades vid se-
naste årensming. Den vägde åtskilliga kg. och inköptes av Göteborgs
naturlistoriska museum. Roten låg på ett par meters djup ett
femtio meter från bron i ett smäck- och lerlager. Åtskilliga årtu-
sen ha gått, sedan vadar simmade fram i denna reik av Kattegat,
på vars botten länderna nu så och skärdar.

I "Halland" av Ahlberg och Lindås (tryckt 1923) uppgives följande
fornminnen:

— Bronsålder. Bronsåldersrösen vid Bätsberg. — Spjut av
brons hittat i röse vid Ljungstorp. — Järnålder. Grauhög, Broahögen,
vid I Gödestad. — Fornberg på "Galgabergets" nordliga del.

E. U. 1 9 5 3 2

Socknens gamminnen undersöktes år 1921 av A. Hagqvist med anslag
av Göteborgs Föreningsutställning 1923. Inventeringsmaterialet, 18 nummer,
förvaras i Göteborgs museum.

Historik.

Det har även nämnts om domarringen Göttriks ring. Huru länge ortens
ring harit hållna här i Gödestad kan tyvärr ej i detta sammanhang
kunjas. Som dock framgår av ovan har Galgeberget fått sitt namn av
den där resten galgen.

Längt fram i medeltiden hölls emellertid ring i Gödestad. Därmed är
förlundet ett par episoder av mera bemärkt art i Hallands annaler. Det är
från tiden då greve Jakob och övriga kungamördare innehade de fasta
slotten Hunehals och Varberg och därigenom det nordliga Halland, samt
förlundet med den tiden handelser.

Det var här som greve Jakob mitt under lagskyrningen lät häcka
Rjeld Båt, därför att denne här talade i den tidande allmänhetens
namn och upphade vad under konungen emot grevens väld.

Men sedermera hade allmagen lyckats fastlaga en av greve Jakobs
meddelslingsar och fortagna, Arfreid Bengtsson, denne en av dem som
angripts som konung Erik Flippings mördare. Han fasttag hanum då
han med sina följeslagare befann sig på ett av sina vanliga sträckor
för utpressningar mot allmogen i Linköping och här hördes flö-

han med sina följeslagare befann sig på ett av sine vanliga sträckor
för utpressningar av allmagen i Hinkle, Faurås och Viske härad. Här
vid Gödestad blev denne Arvid Bengtsson, tillika med två i hans sold
varande följeslagare dömd till döden och avrättad.

Gödestads gamla bro.

Jag finner nedanstående drag så olligt- och allmänt intressant att jag
ur "Halländsk Hembygd", efter Fällding buren som åter ger följande:

- En gammal halländsk stenbro kan och ha sin historia.

Över Hinkleån - en mil öster om Varberg - leder landsvägen
mellan Gödestad och Hunestad över en ny anlagd och vacker bro.

Icke här den varken till de märkligare ej heller till de större bro-
byggnaderna inom länet, men till densamma knyta sig en del
sagor och fynd, som i sin mån kanna belysa ortens och bygden
historia.

Allt äldre har här funnits bro- och vadställe. Kärrmarken bring
den på 1830-talet kanaliserade Hinkleån har alltid varit besvärlig
att komma över. Bästa stället var naturligvis, där dalen var smalast

vilket just är här vid Gödestads gamla kyrka, där nu Grimetans stationssamhälle växt upp.

(Ann. av Karl A. Karlsson. Här följer nu den beskrivning rörande trakten som minnen jag citeras på sida 2 detta blad. Om Broåsen, Blummeslösa, Göttrikes hög och Göttrikes ting m.m. Om Falgberget och Gamlebyen, och 1300-talskyrkorna, samt sitt om den påträffade valhulen. Därpå föllettes sen faljer.)

"Vid upptäckandet av hus i Grimetans stationssamhälle ha också funnits gjorts, som visar, liksom på en sandmarksterräng av betydande ålder. Man har nämligen ritat en del vildiga grästenshällar, starkt slitna på era sidor och så lagda, att de bildat en stig över hären. Förmodligen ha de en gång hämtats bland hantustenarna på Broåsen. Deras utseende och storlek görar demna gissning mer än sannolik, och varför skulle Blummetenen vara den enda resta steinen på detta gravfält.

I sin Hallands Historia och beskrivning omnämner Sven Petter Beccell beron, vilket ger honom anledning till att i en mot gläderna för stenbråvars oftare upptäckande. Han säger med sitt vägat högtavande, licksyntiska språk så här; (s. 443 i tred. Hallands upplaga 1925)

"Flera skäl synes förenade till skyrka ett mer allmänt bruk av stenbråvar över Hallands stränder och vattendrag. Skogsbristen, dyrheten

...som synes funnits. Härmedyka ett mera allmänt bruk av sten
broar över Hallands stränder och vattendrag. Skogsbristen, dyrheten
av bronsjö, trädgårdens branta terrängslättet, en nödig sparsamhet med
landets återstående mindre belydliga tillgångar på den väldigt arnmat
grönt brotimmer, den olässtådes befintliga tillgång på tjänlig sten, och
nägenhetens överfull dämpa, - allt synes underlägga att hörna fästa
uppmärksamheten. Detta var väl anlagd för att utnyttja den sten, även då
alla andra sätter användas, med vilka sådana sätter övergår den sätter till
efterföljden, såsom ett monument av vår uppmärksamhet på de
band, som fästa oss vid utläggna förbindelser än det flyktande
ögonblickets.

Den bro, som fanns här författat brouars sekel sedan, var tämligen
ny. Traditionen vill veta, att den var byggd i början av 1800-talet
av en "spansarpelbo", som ej var riklig kunnig i konsten att
bygga broar. Den sades ha "gått för mycket i halvcirkel", d. v. s. den
var för högt välvad, och så hade byggaren lätit hämta material
inne på Grimetans skog, vilken sten var stor och hade självsprungar.

9 III. Gödestads socken. [Kyrkorna.— Medeltidskyrkan.— Aldre kyrkans
inventarium]

man och skade ihop ett par knillingstutar, som fingo draga en tung stöck mellan sig, och så fingo de gå, som de ville. Här de stannade, skulle kyrkan byggas. Så kom hon att resas därvarför i utkanten, intill hären, ty där kunde icke oxarna komma längre.

Ber ännu Fredrikie påstår, att hon var starkt belad av jättarna, på den tiden sådana fanns, ty de fingo ej ro för hennes blockar. Här ska ha bott en sådan i Välingeberg, vilken en dag i vrede slungade in å den stora Gultastetten — Slummeden — som nu står i sockengränsen intill järnvägen och stationsområdet. Hon hade siktat rätt så bra, men slenen för den vanligt nägra hundra framvar för långt och kom att rö, som den nu gör.

Tydligen är kyrkan byggd på 1300-talet. Som ett ringa stöd för detta antasande kan nämnaas, att vid riuningens påträffades i södra väggens mur ett litet tunnt silvermynt från närmsta århundrade. I ett Besittningsprotokoll sntalas, att kyrkan "antagligen blivit uppförd i mitten av 1600-talet", sifftet emellertid är felaktigt.

Den tillhör romanskas stilen och består endast av ett rektangulärt långhus, utan kor eller absid. I Halland finns förutom denna endast fyra liknande medeltidskyrkor, nämligen Breared, Falkenberg gamla, Kinnared och Höpmo. De äldre jordens murarna är gråsten och förfogda i en vackerurskamta med ett smaragdgrönt murbruk.

la, Kinnared och Väpnö. De inelijckas murarna av gräsken är
uppförda i s. k. skalmursstilen med ett synnerligen härt murbruk,
så härt t. o. m., att riveningen aldrig blev fullbeordad, enär entrepe-
nören ej räddde på ner väggarna ordentligt. Nu ha regn och frost
lyftt honom i arbetet.

Tvärvidigt mäter kyrkan 11,9 m. i längd, 6,85 m. i bredd, och var
vägghöjden 3,8 m. I början av 1800-talet försägs den med nya och
större fönster, men undergick i övrigt inga större förändringar
under förra århundradet intill restaureringen 1873 - 74.

Kyrkan har i äldre tid haft trevne ingångar, en i norr och en
i söder intill västra gaveln. Den norra har för länge sedan igen-
murats och förvandlats till fönster — alldelens som i Grimeton och Roffs-
torp. I nischen står ännu meterhöga prästestolshällar, infällda i murens
kullerstensfyllning, vilka väl en gång utgjort därrinfallningar.
Utanför södra ingången fanns ända till 1873 ett litet vapenhus med
en längsbänk i varje sida, över vilka likbärarna hängde, och med

BÖRJAN AV 70-TALET
 golv av stora stenhällar. På bänkarna plågade fruntimmen gärna sitta före gudstjänsten och vänta, till dess männen pratat från sig ut på kyrkbacken, ty man gick ju ej gärna in förr än i alra sista stund. Dörren mellan vapenhuset och kyrkan hade en hög, djupt skiten tröskel, och var gjord av grova plankor samt försedd med ett bronsbitat lås, infällt i ett urholkat trästycke.

I början av 70-talet diskuterades kyrkabyggnadsfrågan på stämorna. Striden stod om tillbyggnad av torn och kor, reparation eller helt nybyggnad. Man stannade vid den restaurering, som genomfördes 1874. Beslutet överlämnades av kyrkoherde Lindshag, som ville ha en ny kyrka, men föranledde detta till ingen åtgärd. Vid besiktning av kyrkan påsynades inga utre krister men näl inre.

Den dåvarande enda ingången åt söder genom vapenhuset ansågs för trång och olämplig och skulle förvandlas till fönster. Nytt golv, nya stolar, ny altarring och ny putsning skulle först och främst ske, varjämte all gammal målning skulle övermålas i vit färg utom bänkarna, som skulle ha ekfärg — den tidens mode. Det hela beräknades till 1307 rkr rgs.

Efters beställets fallande väcktes förslag om att predikstolen skulle flyttas från södra till norra sidan, och att nytt altare och ny predikstol skulle anskaffas; likaså onslog 50 rds. till mynttagande av

söva omme missupps, hvareom vissteds so mrs. en uppdragand ale
ett nytt fönster bakom altaret. Den gamla altartavlans, som ju då
skulle skympna detta nya fönster, borde ersättas med ett bors, som
skulle förgyllas, och mantelen däröver ulmålas med guldfärg".

En bantberukbare Herman reserverade sig mot att predikstolen och
altaret skulle busseras, eftersom de varo "minnen från forna tider och
ale kulturhistoriskt värde". Synd bara, att ingen ville höra på det
ärat.

9 maj 1877 hölls den sorgliga auktion, då de gamla, vackra och
säkerligen delvis dykbära kyrkoinventarierna, vilka ansågs "över-
flödiga", sänderteges och såldes i bitar samt spriddes över socknen
att användas till belysning och bräinneinskäp. Därför kunde man
också 1892 sanningsenligt intyga, att "i kyrkan ej finns föremål
ale kulturhistoriskt värde".

År 1878 ombyggdes orgeln, men sedan nämnes intet i protokollen

19332

om kyrkan, ända till dess 90-talet gick in. Man samlade pengar i kyrkohissen; år 1891 uppgick denna till 23,980 kr. — inte underligt då, att göteborgsborna skulle ha en ny kyrka, ty — sade man — den gamla hade ett "olämpligt läge i ett hörn av socknen", samt var alldeles för liten — bara 180 sittplatser för socknens 353 personer!

Ett starkt minoritet med kyrkoherde Olsson i spetsen yrkade på reparation för 650 kr. "ty den gamla kunde stå i tio år till". Domaren F. Berglöf vägrade också att utlämna det gamla templet, ty han ansåg, att det, efter en hjälplös del av en del smärre brister, kunde "för sitt ändamål framgent lämpligen användas", och var i ett så tillstående skick, som kunde förenas med den fullkomliga främvaron av stil i såväl arkitektur som inredning"; hans betyg över 1874 års vandring.

Men man gav sig ej så lätt. Några personer utsågs att rådgöra med den på 90-talet behanta kyrkoarkitekten Adrian Petersson i Göteborg om ny kyrkobyggnad, vilket resulterade i att även en syn först skulle begäras. Men domaren stod på sig. Han nekade helt enkelt att syna ned kyrkan och krävde på att taket och några mindre reparationer i stället skulle utföras. Ettelstid beställdes i alla fall ritningar — 1892 —, fannmåttet utmätte plats för den nya kyrkan, och året därpå färdig man skissritningarna godkända. Efter en del besvärligheter har dock

lämnatare utmätte plats för den nya kyrkan, och året därpå ficks man
skissritningarna godkända. Efter en del föreärligheter hos denika-
ritet och myndigheter fastställdes dessa och entreprenör antogs, som för
en kostnad av 34,000 kr. Byggde den nya kyrkan 1895-1897. Därmed
var den gamla öde beseglat, helst som den under åren alltmer hade
fått förfalla.

I syneprotokollet för nybyggnaden skriver kyrkoherre A. Floden i
Lindberga, att det händes till den lilla församlingens heder "att utan
att ens ha fått sin gamla, numera odugliga kyrka utländ, likuäl
byggt denna nya kyrka, som kan räknas till världens skönaste
och härligaste landskyrkor". Samtidigt besiktigades den äldre. Den
befann sig i ett sorgligt skick, yttertakstolarna varo ruttna, södra
väggen hukade utåt och hade sprickor, varför den "icke här eller
fran vidare begagnas för quodtgäustraliga ändamål utan här ned-
rivas."

"A. m:s tillstånd sättes här förf, vilket berörljades 1897, och så hålls

en andra auktioner på lillbehören. Följande är omtalat ett pratabell, att de anslagna 100 kranarna får riveningen kunde utdeles, när nu riveningsarbetet hade fortskrivet så långt. Det var dock endast mindre partier, som nedrevs, ty entreprenören lyckades ej få ned de starka murarna utan användande av sprängämnen. Regn och frost ha fortsatt förstörrelsearbetet. Ruinen har också ibland använts till stenbrrott.

Om vi nu sammantälla de få skriftliga uppgifter, som finns, med de upplysningar, som erhållits av äldre gädestadsbor, synes denna lämning ursprungliga kyrka före 1843 haft följande inre utseende:

Altaret var av trä, smalt, litet och vitmålat med guldänder. Ovanpå låg en duk. Lär stod Karl XII:s bibel med en silverljusstake på vardera sidan, innflyttade till nya kyrkan. Vid auktionen försåldes altaret och blev salsbord på stommen. Altarringen var oblädd och upphörs av svarvade stolpar. Fram till på huäfallet finns en liten målad trätavlå med Karl XII:s namn.

Altartavelan med snidad infattning lär ha varit ett framstående och mycket vackert arbete, som de gamla särskilt omtalat med intresse. Endast spridda uppgifter ha gått till f.ä. Den föreställde Kristi kors-

och mycket vackert arbete, som de gamla särskilt omtalat med intresse.
Endast spridda uppgifter ha gått att få. Den föreställde Kristi kor-
fästelse. Över själva målningen stod en ängel, som höll en väg —
”en gammal modell” — i sin hand, och på sidorna stod även
figurer, trotsigen änglar, varav den ena stödde sig på en fyrsidig
stole. Undertill var Karl XII:s vapenbiffer målat.

Tydligen har hela altaruppsättningen tillkommit under hans
regering i början av 1700-talet.

Vid första auktionen togs tavlan bort och ersattes med nyssnäm-
da trähors. Den bröts sänder och såldes bitvis. Äldre personer min-
nas de granna ”trädockor”, de fungo att leka med som barn, efter
det kyrkoauktionen hållits. Delar av tavlan ha legat på gårdsrunder
och i uthus ända in på senare år, men har det ej lyckats möjlig-
tag i några.

Kabristia i egentlig mening fanns ej, men fram till jämte pre-
dikstolen var en liten auskrantering gjord för prästen. Vid sidan
av altaret i själva väggen kan ännu ses en fotodjurs nisch, vilken

IV. Gödestads socken. [Kyrkorna. — Äldre kyrkans inredning. — Hunestads
mästaren som blivit römd.]

under medeltiden användes till förvaring av de heliga bärnen.

Lopfunten "var lika den i Hunestad", säger Beckell. Den var av sten och stod nära en altarringen. Socknens gamla mässas ej annat än ett mässingsfat — nu i nya kyrkan — vilket i drivet arbete föreställde Kristi dop och stående på gamla funtens mellanstycke och fot. Hurudan själva stensköljen sett ut eller varit den tagit vägen har ej gått att uppsökska. Kan ske den användes till vattenho i någon ladugård i trakten — sådant har hänt förr?

Den ännu bevarade nedertelen av den gamla funten inköptes på auktionen av "Hils på Haa", och där på gården återfanns den i sonuras upp och nedvänd men själva foten tjänstgjorde som trädgårdsbrant i en berså. Vid fotograferingen råkade mellanstycket komma upp och ned. Nedertelen överensstämmer till storlek och utseende med den gamla funtens i Rödstorp. Möjligen ha Hunestads, Gödestads och Rödstorps funtar därför samma mästare.

På sidersidan om altaret stod blockares stolen, dit blockaren regelbundet gick och satte sig under predikan. Däröver hängde minnestavlan.

På matsatta sidan väggen nämnes en "prästastol". Den var i äldre tider gallervärsedd, och dit sück ingen annan gör än herrshopena från ämbetsätet Stommen.

Predikstolen stod såsom alts i äldre kyrkor — hämtat från södersidan

Predikstolen stod — säsau ofta i äldre kyrkor — först på södersidan

| vid ett därvarende fönster, men flyttades vid restaureringen till nord-
| sidan. På dess gamla plats sattes då en bänk.

Förut var kyrkan oeldad och kall. Särskilt bändes bänkarna rysligt
kalla om vintern, varför fruntimmerna hade för varan att breda ut sina
schalar att sitta på — "och vi karlar fingo stampa med fötterna allt-
emellanåt och ha bra med skinnbläder på oss för att hålla oss varma"
— säger en åldring.

Predikstolen hade också såväl målningar som sniderier. Bildhugge-
rierna föreställde de fyra evangelisterna, vilka sätta i nischer mellan
målade fält, där de fyra större profeterna i långa skrägg varo anteck-
nade.

Ovanpå stod ett par ljusstakar och ett tinglas, vilket i mannaminne
ej användes mer än en gång av en tillfällig predikant.

Aven predikstolen försåldes och söndertogs. Den köptes av dåvarande

I arrendatorn på stenhuset och förvandlades till flaskskåp!
Nu har detta brunnit utanför soffan.

Bänkarna var smala och obebärliga, försedda med dåligt underhållna dörrar. Före restaureringen hade kyrkan 24, efter 33 varau 8 på läktaren. De gingo i gråbrun färg, som gav hela inredningen ett mörkt och dyskt intryck.

"De söndam barn vi stolabytte", hette det alltid, när domsöndagen passerats, ty på adventssöndagen fick man söka upp sina nya platser i kyrkan. De, som satt sista i den läktaren, kunde då i främsta bänken och så undan för undan. Detta praktiska förberedningsätt gjorde, att gödestadsborna undgingo de många besvärligheter, som stolindelningen förorsakade t. ex. i grannsvennarna för ett sekel tillbaka.
Vi kunnat knappast nu ge oss en föreställning om det hic, som uppstod på sohnestämmorna om slalatren i kyrkan därförleden.

På ena väggen hängde en minnestavla över någon död, men framstående man från soffan.

Läktaren var liten. Den nådde fram till västligaste fönstret, där avskurna ekljälkar ännu synas och utmärka, hur långt den sträckte sig. Trappan gick upp i sydvästra hörnet. På läktaren stod en liten dålig orgel, reparerad 1885 för 50 rkr av en skallingsbo, som sade vid

unge; nej han var förför i en ställningssko, som sade sig vara
kunnig i sådant arbete.

Alcocken för sjuttontem är tillbakå hette Aron. Han brukade gå
omkring på lekskolor och magistrat och spela fiol, vilket prästerna ej
riktigt sentrade.

Taket var välet av trä med delvis resning i ek. Det hade målningar,
som i senare tid, särskilt efter Larinius insättning blevo nedsatta
och otydliga. De återvälvades under restaureringen i vitt färg.

Målaren var mest hämtade från gamla testamentet. At västra gaveln
synnes Sodom och Gomorras undergång, där elden lyste i bjälta färger,
vidare synes Abraham offrir Isak, Jakob och Essai m.m. Den onde
och hela hans anhang pastas ha väckt de yngre kyrkobesökarnas sär-
skilda intresse. Judarna varo målade som "stora, långa och raska män".
Läktarträstet saknade målningar.

Golvet var tegelbelagt men ersattes med golv av trä, "sedan grankro-
net därunder blivit igenfyllt". Ingen vet, vem som målade i detta.

F 11 13532

Klockstapeln stod väster om kyrkan, mittför grunden. Grundstenarna visar ännu platsen. På storskifteskartan över Grimetons by från 1780-talet synes även Gödestads kyrka med en rödmålad stapel; själva kyrkan nog ej noggrant återgiven, men färgen på stapeln tycks åtminstone ha varit riktig. Inga äldre personer minnas den annat än röd intill år 1884, då den vitmålades.

Den hade stomme av ek med bräcklätsel. Väggarna varo "räta upp till taket", som var blått med spån. I 1852 var stapeln i ett mycket dåligt skick. Förslag väcktes då, att stentorn skulle uppföras, men ansågs detta för betungande och kostsamt för den lilla församlingen, och frågan fäll. Istället reparerades stapeln för 1/2 rkr.

Det hängde endast en klocka utan inskrift. Det säger sig själf, att gödestadsborna varo rädda om denna sin klocka och utfärdade då och då pliktbestämmelser mot dem "som vid klockans behandling sig otillbärligen förhåller". Trots dessa sprack klockan och fick omgjutas.

Hon trampades av fyra man. Ringningen gick i tur bland gårdarna, nummer efter nummer. Ordningen bestämdes vidare med den s.k. "ringetavlan", ett slags bokhake av trä, utskeuren i form av ett hjärta, på vilket finns nödiga upplysningar om tiden mellan gårdarna och antalet gånger varje åbo skulle ringa.

talet gånger varje ålo skulle ringa.

Een sed, som ännu är gängse i dessa bygder, är att "ringa för graven", d. v. s. när gravöppning är gjord. I Gödestad var det då vanligt, att dödgrävaren skulle erhålla en eller ett par supar med tilltugg, som bars till hemmet på kyrkogården. Men så hände det, att denna traktering någon gång blev alltför ritlig, varför man bestämde följande; "Traktering med brännvin eller annat vare var och en strängeligen förbjudet att vid kyrkan utdela".

Kyrkogården harde haft sitt särskilda kapitel. Där finns flera intressanta gravstenstyper, bl. a. ett par 1600-tals stenar med inskriftion i cirkel, vilka förmodligen är tämligen unika, men typiska för trakten, ty likadana har också påträffats i Grimeton. Emellertid ligger en skildring av kyrkogården — och det förfallna skick, i vilken den befinner sig — utanför ramen av denna uppsats.

I en ~~ses~~ resumé angående kyrkan av museintendent E. Salvin i Halmstad, Vår Bygd årg. 1940, säges det;

Gödestad. Kyrkan uppfördes av sten trädigen under 1300-talet att döma bl.a. av det vid riuningens i en mur påträffade fyndet av ett silvermynt från närrunda tid. Den övergavs 1897 i samband med ny kyrkas uppförande på annan plats i församlingen. Ursprungliga ingångar var i sydväst och nordväst, båda ha i senare tid igenmurats i samband med upptagandet av ny ingång i västra gavelnuren. Den sydvästliga dörröppningen har end brausveringen 1934 åter öppnats, varvid det visade sig, att dess östra dörrpost, en stående stenhäll, ännu fanns kvar. Framför denna ingång påträffades rester av grundmurar till ett vapenhus, som begagnades till 1873. Dess ingång på gaveln i söder var placerad något mot öster (ifpr liknande placering av vapenhusdörren i Omsala). I långhusets södra mur finns tydlig fönstersmygg till ett högt sittande, litet fönster. Tre smärre invändiga nischer — en på var sin sida om altarets plats och en i den norra muren — finns kvar. (Trotz H. Svensson: Gödestads gamla kyrka. Vår Bygd 1929 s. 1 — E. Salén; Gödestads kyrkoruin brausverad. Vår Bygd 1935, s. 57). Ruinen utgrävdes och brausverades 1934 under ledning av A. Tell och förf.

Gödestads prästen som blev rånad.

Efter Hilding Svansson "Gödestads hembygd" (tryckt 1931). Han källar nedanstående en sammansättning av några skriftliga och muntliga uppgifter om Carl A. Ahlgren, kyrkoherre i Hunestads pastorat 1804 - 1839.

— — "På Gödestads gamla förfallen ödekyrkogård står under några stora eslar tre järnbors och ett par gravstenar från förra seklets början. De är resta över en hunestadspräst och hans släkt, f. ö. nog den enda prästman, som vilar på denna kyrkogård. På den största stenen står:

Här förevaras stoffet
af tvinne hvarandra ömt
älskande Makar
Prästen och Kyrkoherden
öfver Hunestads och Gödestads Församling
Mag. Carl A. Ahlgren
född d. 7 april 1765. Död d. 10
Mars 1839

pigorna märkte det och slängde en duk över. Rånarna sökte aldrig under denna, varför dyrbarheterna blev räddade.

Då den blinde Ahlgren begrep, vad det var för ena, han hade att göra med, började han på sitt stila sätt förmåna dem:

"Du dömer alla", lär han ha sagt.

"Ja, det förstår se", sade han till svar med ett hänskratt.

Den begärde tjänarna fram allt som fanns av värde. Prostinnan fick gå före och peka ut var sådant förevarades och lypte med ett talgljus.

"Vi får ha ta, vad vi vill, bara vi inte gör oss något ont", tyckte hon.

Celi så försteamm det ena efter det andra i deras säckar, värdeföremål, brännvin och mat. Men det sägs, att rånarna började skämmas litet svält och frågade bl.a. om han fick ta de fina siktékakor, som kigo framlagda på bordet. Celi det var ju ingen, som vägade neka.

När prostinnan kom till köket, stod där några myss polerade tennbarnar, som råvarna trodde vara av silver. De gingo också följa med. Intill stod ett stort "spinn".

"Vad har ni där?"

"Se e bara postelinet", tyckte en pigga, men där förevarades även det gamla silvert, och så bleue ei ihånet lämnat.

... var förra vintern, tyckte en piga, men där förevarades
även det gamla silvret, och så blev ej skåpet öppnat.

Efter någon timma gav de sig i väg. Prästfolket vägade ej gå
ut till grannarna innan det blev ljus. Ahlgren ville själv tillkalla
hjälp, men ingen av fruntimmerna vägade leda honom. Tjuearna
hunno därför ett gott stycke undan, innan efterspanningar gjordes.

Det blev skallgång. Flera sökningar upplätsades. En liten pojke här ha
givit de första spären. Han hade sett en ful karl, som hade en yxa
instucken i stövelskäflet och kunde ge en beskrivning på, hur denne
såg ut.

Så kom ett par "skallebara" efter ett par dar till en gästgivaregård.
Där stod en härra på gården, som såg litet misstänkt ut. En av
dem rörde om i höet och hittade då ett schatull, vilket igenkändes
samma lillhärigt den rika stockholmsrumsellen. Då gingo de in
på gästgivaren och frågade, vem skjutsen var.

Där låg en karl med stövelarna på inne på en bänk och soa. Först

VI. Gödestads sarken. (Hunestadoppsäten som blev rånad. — Ingång.)

wille han inte bekänna, men då "skallefolket" hade grava "rönnekröppa" med sig, blev han prislad. Till dess han talade om, varst han kört de riktiga tjurearna, ty han hade endast erhållit schatullen såsom betalning för skjutser.

Tjurearna blevo snart tagna och igenkändes som några länge efterspanade banditer, särskilt ligans anförare, vilken dömdes till avrättning. Med tjurear hade man ingen försiktning förr.

Exekutionen, — en av de sista på Hinkle häradens avrättningsplats nr. 8 Träslöv — skedde i närvära av stora folkmassor. Nu var det så, att enda dyliba färrättingar skulle en "spetsgård" bildas runt platsen. I denna ställdes Bjärbyborna från Grimeton, ty de skulle ha inlagt största förtjänsten med skallgångens lyckliga resultat och särskilt utmärkt sig. Om nu detta tyder på litet lobalpatriotism, vet jag ej, men det har berättats mig så. Utanför denna ring stodde ytterligare treenne.

Enligt gängse folktro skulle den dödsdöende bli fri och domen mista sin kraft, om han lyckades stunden innan avrättningen brasta sig över de tre ringarna och rympa. Därför var man alltid så noga med "spetsgärdarna". Emellertid gick denne rånare sin dom till mötes utan försök till rymning.

sin dom till mötes utan försöks till rymning.

Själva återättningens detaljer — som berättaren ingående skildrade — draga av en släja över. De övriga deltagarna i inbrottet fingo slita spö. Det stulna kom aldrig tillräffa, ty det var gömt.

— Ja, så lyder traditionen om rånet på Gödestads sten.

Om den nu stämmer med rättegångspratoballen, överläter jag åt förförare att laga reda på. Det kan ha sitt stora intresse att jämföra, hur hundraårig munnlig tradition berättelse bevaras och ändras.

Händelsen lär mycket ha grått den sjuka prästen. År 1838 gick hans maka bort, och året därpå flyttade han själv över den stenmur, som skiljer stenhemmanets gårdsplan från Gödestads gamla kyrkogård. "Döden kom som en väntad rän", säger en minneslärkare över hanam.

På graustenen intill Ahlgrens — över en nära släkting — läses ett bibelord, som lika väl synes passa för honom: "Den som

redeligen för sig vandrat haver hämmar till friid": — — —

Års gång:

Fil. lic. Carl-Martin Bergstrand anfär i Vår Bygd, årg 1939, ett intressant fall av års gång (nän denna soeken, vilket berättas som följer):

— Det var en här i Gödestad, som skulle gå års gång. Han gick runt den gamla kyrkan vid midnatt en helgdag — det var visst julnatten — och då lypte det i fönstren som om det varit otta, fast det var svarta natten. Han såg också, hur alla de döda kommo in från kyrkagården och satte sig i sina stolar. Flera av dem kände han igen, ty det var inte så länge sedan de blivit begravna.

(Gödestad, T. F. S. H. 1438, s. 4. Uppr. av Hilding Svensson efter en gamma, född 1846.)

T. F. S. H. - Institutet för folkmimesforskning vid
Göteborgs Högskola.